

REGISTRERINGSMETODE OG VEJLEDNINGER

Moniteringsvejledning for Rød Glente Milvus milvus

Nedenstående registreringsmode er anvendt af Rovfuglegruppen og Arbejdsgruppen for Danmarks Rovfugle siden systematiserede rovfugle-undersøgelser i Danmark fra 1975. Nedenstående er udarbejdet til Rovfuglegruppen i 1990 opdateret 1998 og 2003 af DATSY-koordinator Projektet af Michael Grell og december 2008 af Per Bomholt

Indledning

Flere af vore velkendte og iøjnefaldende ynglefugle, som generationerne før os betragtede som en naturlig del af det danske landskab, lever i dag en trængt tilværelse. Det gælder især en række rovfugle samt flere hede- og engfugle. Indsamling af data og viden om de truede og sjældne ynglefugle er vigtig for at kunne modvirke, at disse arter forsvinder fra det danske landskab. Siden 1998 har DOF derfor overvåget Danmarks mest truede og sjældne ynglefugle (DATSY-projektet). Projektet løber foreløbig til og med år 2008. Som led i projektets fase 2 udarbejdes der en moniteringsvejledning for hver af de 41 projektarter. Fra 2009 er de 41 arter officielt blevet overført til Caretakere-projektet i DOFs mange caretakere områder. Ideelt set skal vejledningen fungere som:

* dokumentation af metoderne anvendt i overvågningen og dermed referenceværk for forskere/myndigheder

* vejledning for ornitologer og optællere i den fremtidige overvågning – til Arts-Caretakere og i Arts-Census-områder

Moniteringsvejledningen skal være et levende dokument og vil blive opdateret løbende med den nyeste erfaring med overvågning af arten.

Blandt denne dokumentation henvises til Arbejdsgruppen for Danmarks rovfugle startet i 2008/2009 www.DanmarksRovfugle.dk .

Artsbeskrivelse og ynglebiologi

Med lang, kløftet hale, lange kontrastrige vinger og rustrød farve er den røde glente en karakteristisk og elegant rovfugl. Den er ca. 25 % større end musvågen. Den røde glente er en fantastisk flyver, der under fødesøgningen flyver ret lavt over jorden, hvor den ofte stopper op i luften, vender rundt og daler ned mod jorden for at undersøge et muligt bytteemne.

De danske glenter ankommer fra overvintringsområderne fra midten af februar, og reden anlægges fra sidst i marts. I denne periode ses parret ofte sammen i en radius af 5 til 10 km af reden. Glenterne yngler i kernebestande, således at flere par har overlappende fourageringsområder. Årets succes er afhængig af fødetilgangen, parrets erfaring og total ro omkring redestedet.

Parret ses ofte i parringsflugt over skoven med hannen øverst, og territoriale stridigheder med ravne og musvåger bliver udkæmpet. Tyske undersøgelser viser, at unger kan indgå i nye yngleforsøg lokalt, hvilket også bekræftes af danske ringmærkningsfund. Selve reden kan variere meget i størrelse, men glentereder er normalt let genkendelige på grund af artens tilbøjelighed til at pynte med tøjrester, uld og plastik. Reden anlægges gerne i mindre skove fjernt fra duehøge, som præderer glenteunger. De 2-4 æg lægges fra 10. til 20. april, afhængig af hunnens ernæringstilstand, og de udruges på ca. 30 dage. Ungerne er flyvefærdige efter 60 dage og forlader reden 70 dage gamle i følgeskab med de voksne. Efter ca. 14 dage er ungerne selvstændige. Det kan således lade sig gøre at se nyudfløjne unger fra ca. 5. juli frem til 1. august. Der er i Danmark en tendens til, at den nordjyske bestand hyppigere overvintrer end den sydjyske gør.

Rød glente er opført på den DMU's rødliste over danske ynglefugle som værende sårbar. Arten er desuden en af de få danske ynglefugle, der er på den internationale rødliste, hvilket bl.a. skyldes at dens udbredelse er begrænset til Europa. I 2003 indgik DOF og Miljøministeriet en samarbejdsaftale, som bl.a. omfattede øget undersøgelse, beskyttelse og informering om den røde glente. Der blev i den forbindelse publiceret en handlingsplan i

2005 på baggrund af DOF's forslag til forvaltningsplan fra 2003. Der er kun udpeget få fuglebeskyttelsesområder for arten.

Læs mere under artsbeskrivelserne på:

DOF's hjemmeside: <http://www.dofbasen.dk/DATSY/datsyart.php?art=02390>

Arbejdsgruppen for Danmarks Rovfugle www.DanmarksRovfugle.dk

Rød Glente-gruppen på Sjælland www.rodglente.dk

Målsætning

At registrere alle ynglende par af Rød Glente i Danmark*

"Negativ registrering" på egnede lokaliteter i artens hovedudbredelsesområde (se nedenfor)

At registrere ynglesucces som mislykket yngleforsøg, antal redeunger og/eller antal udflyjende unger

At undersøge redelokaliteter for døde unger (ungerester) efter udflyvningen

* *De sidste 2-3 års udvikling i bestanden af Rød Glente i Danmark – specielt Østdanmark – gør det sikkert usandsynligt at opnå en registrering af alle ynglende Rød Glente i Danmark*

Undersøgelsesområde

Det primære undersøgelsesområde for Rød Glente er Østdanmark, dvs. Østjylland fra Sønderborg til Skagen og Øerne. Vest- og Midtjylland undersøges udelukkende i det omfang, der foreligger begrundet formodning om yngleforsøg. De egnede ynglelokaliteter for arten er åbne, mosaikagtige landskaber med spredte skove - eventuelt i nærheden af vandløb, søer eller moser. Arten yngler i lige stor udstrækning i flade og i kuperede terræner. Reden placeres i skovrande og i småskove, for langt størstedelen af de danske pars vedkommende i private skove. Det hænger formodentlig sammen med at glenten foretrækker skove med mindre færdsel.

Geografisk set er tyngdepunktet for den danske bestand af Rød Glente Østjylland og Vendsyssel. På Øerne er der en lille og stigende bestand i omegnen af Jyderup på Vestsjælland. Der yngler endnu ikke glenter vest for den jyske højderyg. Derfor foreslås at der oprettes Arts-Censusområde for disse 3 områder

Til monitoreringen af Rød Glente er landet delt op svarende til de områder, hvor det kan forventes at finde ynglende glenter. Hvert område har en regional koordinator eller medlem af Arbejdsgruppen for Danmarks Rovfugle tilknyttet, som er kontaktperson for lokale observatører og har ansvaret for at indsamle alle data fra delområdet, se tabel nedenfor. Man kan naturligvis også altid kontakte artskoordinatoren. Census-områder er defineret i bilag 2-7 for de forskellige Census-områder.

Region	Lokalkoordinator	Tlf.	E-mail
Nordjylland (Census-omr.)	Jan Tøttrup Nielsen	9893 0930	info@danmarksrovfugle.dk
Århus	Jørgen Terp Laursen		jtl@danmarksrovfugle.dk
Vejle (del af Census-område)	Lars Fenger Nielsen	7585 7107	pb@danmarksrovfugle.dk
Sønderjylland og Ribe	Per Bomholt	7553 6973	pb@danmarksrovfugle.dk
Kolding (del af Census-område)	Kurt Storgård	7556 9118	info@danmarksrovfugle.dk
Vestsjælland (Census-område)	Gert Hjembæk	5927 1774	gert.hjembaek@mail.dk
Midtsjælland	Benth Micho Møller	20673717	BMM@DanmarksRovfugle.dk
Stevens og Præstø-området	Hans Erik Jørgensen	5671 1007	hanserikjorgensen@post.tele.dk
Nordsjælland	Per Ekberg-Pedersen		info@danmarksrovfugle.dk
Sydøstsjælland, Møn	Hans Erik Jørgensen	5671 1007	hanserikjorgensen@post.tele.dk
Lolland og Falster	Hans Erik Jørgensen	5671 1007	hanserikjorgensen@post.tele.dk
Fyn	Finn Eriksen		info@danmarksrovfugle.dk
Bornholm	Torben Kurre		info@danmarksrovfugle.dk

Optællingsmetode

Monitering af Rød Glente sker ved eftersøgning af redelokaliteter i potentielle yngleområder. Eftersøgningen sker bedst ved, at observatøren overskuer de potentielle yngleområder fra en række højtliggende punkter i landskabet. Hvis der er tegn på yngel i en skov, lokaliseres reden og reden undersøges ved at man i normal gang passerer forbi reden uden at standse op. Hvis der ikke er ynglende fugle, gennemgås området for føderester og fældefjer fra året før. Det bedste tidspunkt at eftersøge ynglepar er i perioden fra ca. 25. marts til 15. april, da fuglene i denne periode er mest tydelige i landskabet. Hunnen opholder sig enten ved reden eller ses flyvende i yngleområdet med hannen, og det er almindeligt, at de sammen strejfer rundt i dagtimerne på jagt. Hannen kan ligeledes ses bringe bytte til hunnen. Det er endvidere i denne periode, at hannen kan ses over skoven, stående stille i luften som en drage (heraf det engelske navn for glente: "Kite"). Hvis man ser de to fugle kredse over skoven, vil hunnen normalt være størst og oftest kredse under hannen.

Parringer kan i denne tid iagttages mange gange dagligt, og fuglene vil som oftest overnatte sammen nær det foretrukne redested. Derfor kan man med fordel undersøge potentielle lokaliteter morgen og aften. I denne periode høres i øvrigt det høje, spæde to-tonede skrig, som er karakteristisk for arten. Observatøren bør være opmærksom på, at et område kan være besat af flere fugle, hvorfor der bør kigges grundigt på fuglene. Hvis en eller flere af områdets glenter eksempelvis har et karakteristisk fældningsmønster (der typiske vil være fældning af enkelte hånd- eller armsvingfjer), bør dette noteres. Det er vigtigt for at kunne individbestemme fuglene, så "fremmede" glenter kan adskilles fra det aktuelle ynglepar.

Æglægningsperioden begynder i starten af april hos de erfarne par og midt i april hos mindre erfarne par og falder desuden generelt en uges tid senere i det nordlige og centrale Jylland end i det sydlige Jylland. De sjællandske fugle følger de midtjyske fugles mønster. Æglægningen starter normalt omkring 10/4 i det sydlige Jylland. I æglægningsperioden opholder hunnen sig i 6–8 dage på eller ved reden, og hannen er også ved reden, kun afbrudt af hans daglige fødesøgningstogter. Glentehannen vil også stadig kunne ses hænge over redeskoven. Glenterne er meget sårbare overfor forstyrrelser i denne periode, og der konstateres ofte pludselige flytninger på op til 5 km fra den rede, som yngleparret først blev registreret ved. Ved eventuel kontrol af redesteder tidligt på sæsonen anbefales det derfor, at besøget er af så kort varighed som muligt. Når man nærmer sig en glenterede skal man altid gå direkte mod reden. Hvis fuglene letter fra redebevoksningen bør observatøren straks forlade stedet på en måde, som er tydelig for fuglene. De skal med andre ord kunne følge observatøren helt ud af skoven.

Mellem 15/4 og 15/5 kan observatøren fastslå, om hunnen ruger. Det gøres ved at se ind på reden fra en passende afstand. Glentereden vil normalt ikke være større end at de forlængede halefjer kan ses rage ud over kanten af reden. Fra 1/5 kan man normalt passere under reden i langsom gang og med kikkert fastslå, om det er en glente, der ruger.

Musvågers haler vil sjældent kunne ses, og er lige afskårne. Duehøgens hale er let afrundet. Reder pyntet med løv og gran og reder med en krans af flettede smågrene er ikke bygget af glenter. Som oftest vil observatøren kunne se glentehannen forsvinde i lav højde over redeskoven, når han eller hun nærmer sig den besatte rede. Det er vigtigt, at den rugende fugl ikke føler sig opdaget. Derfor skal man efter kontrol af reden fortsætte under og forbi reden uden at standse op og kigge. Redestedet forlades på en så iøjnefaldende måde, at fuglene er klar over, at man er på vej væk.

Fra medio maj begynder æggene at klække, og fra omkring 1. juni kan stænk under reden og stænk på de større grene på reden samt bytterester og fældefjer afsløre, at der er unger i reden. I denne periode vil det ikke være en god ide at bruge mere end højst 10 minutter i redebevoksningen. Besøg i dårligt vejr bør slet ikke forekomme.

I perioden 25/6-15/7 vil ungerne gradvist slippe reden, men er stadig afhængige af forældrene de første par uger og vil holde til i nærheden af reden. Dette er derfor det bedste tidspunkt at registrere hvor mange flyvefærdige unger, der er produceret. I denne periode bør man også lave et grundigt tjek af området for eventuelle rester af unger, der er døde. Glenteungerne kan dels omkomme ved fodring med giftholdige fødeemner (især har det vist sig at musegift (fortrinsvis bromadiolon) kan ophobe sig i alarmerende grad i rovfugle – specielt ådselædere som glenten) dels blive præderet af duehøg eller stor hornugle.

Hvis der findes døde glenter, bør de pakkes i plasticposer og dybfryses hurtigst muligt. De skal mærkes med dato, lokalitet og observatørens navn og adresse og gerne suppleret med bemærkninger omkring fundet. Herefter sendes den/de til obduktion hos:

Veterinærinstituttet, DTU
Sektion for Pelsdyr og Vildt
Hangøvej 2
8200 Århus N.

Tlf. 7234 6000

<http://www.vet.dtu.dk>

Hvis man har mistanke om forgiftning eller ulovlig efterstræbelse, bør det straks meldes til politiet, og DOF bør underrettes. Desuden bør Skov- og Naturstyrelsens vildtkonsulent inddrages.

Moniteringskalender

25/3-15/4: Eftersøgning af glenter på potentielle ynglelokaliteter. Registrering af territorier/fugle med yngleadfærd.

15/4-15/5: Æglægningsperiode – vis særligt hensyn ved besøg på glentelokaliteter.

15/5-15/6: Registrering af par med ynglesucces.

1/7-10/8: Redekontrol og registrering af antallet af udføjne unger.

Rapportering

Alle observationer af fugle i yngletiden bør rapporteres, men særligt fugle, der udviser tegn på yngleforsøg (se Bearbejdning). Rapporteringen kan ske ved brug af DOFbasen (www.dofbasen.dk), DOF's Internetbaserede database over fugle, som alle kan bidrage til. Kan også meddeles i www.rodglente.dk database (ynglefugle). Inddateringen bør ske snarest muligt efter optællingernes udførelse, og så mange detaljer om adfærd samt uddybende stedbeskrivelse bør angives i Arbejdsgruppen for Danmarks Rovfugle og Rød Glentegruppen Sjælland, men ynglefugle ikke bør indtastes i DOFbasen for sent efter ynglesæsonen (september/oktober). Fejlslagne yngleforsøg samt udeblivende par på kendte ynglelokaliteter er også meget relevante at rapportere (disse kan dog ikke rapporteres i DOFbasen). Det er muligt at hemmeligholde observationer, hvis man mener, at de er af følsom karakter. Ynglefund der indtastes i DOFbasen censureres bort indtil ynglesæson er godt overstået. I givet fald kan kun artskoordinatoren og de centrale koordinatører få adgang til disse data. Vejledning til installation af programmet, brugeroprettelse, indtastning m.m. kan findes her: <http://www.dofbasen.dk/help.php>. Man kan også rapportere sine observationer til regionalkoordinatoren (se oversigten tidligere).

Bearbejdning

Følgende kategorier og definitioner anvendes til vurdering af ynglepar på den enkelte lokalitet:

- **Sikkert ynglepar:** Direkte ynglebevis - dvs. æg, dununger, gamle fugle med føde til unger eller nyudføjne unger. Desuden observation af redebyggende fugle eller fugle på/ved færdigbygget rede uanset succes.
- **Sandsynligt ynglepar:** Observation af par med vedvarende territoriehævdelse (observeret mindst to gange med minimum en uges mellemrum), bytteskifte eller parringsadfærd i en velegnet ynglebiotop.
- **Muligt ynglepar:** Gentagne observationer af et par i yngletiden på en typisk ynglebiotop uden at udvise direkte yngleadfærd. Desuden gentagne observationer af enlig fugl, der udviser yngleadfærd.

Når den samlede kendte ynglebestand opgøres, benyttes formlen: (sandsynlige+sikre) – (mulige+sandsynlige+sikre). Er der eksempelvis registreret 3 sikre, 2 sandsynlige og 1 muligt ynglepar, vil bestanden opgøres til $(2+3) - (1+2+3) = 5-6$ ynglepar.

Referencer og relevant litteratur

Bibby, C. J. et al. 1992: Bird Census Techniques. Academic Press Limited.

Bomholt, P. 2005: Indvandringen der aldrig kom i gang. Fugle i felten. Nr. 1. DOF.

Carter, I. 2001: The Red Kite. Arlequin Press.

Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur (B-FDC) (2004-): Den danske Rødliste. Danmarks Miljøundersøgelser. (html).

Tilgængelig på: <http://redlist.dmu.dk>

Grell, M. B. 1998: Fuglenes Danmark. G.E.C. Gads Forlag.

Grell, M. B.; Heldbjerg, H.; Rasmussen, B.; Stabell, M., Tofft, J. og Vikstrøm, T.

(redaktører.). 2004: "Truede og sjældne ynglefugle I Danmark 2003". DOFT nr. 98.

Tilgængelig på: http://www.dof.dk/pdf/datsy/Doft_08_2004_LOW.pdf

Grell, M. B. 2003: Forslag til en forvaltningsplan for bevarelsen af rød glente *Milvus milvus* i Danmark. Dansk Ornitologisk Forening.

Kjellén, N. 1995-1999: Projekt Glada – årsrapport. Anser vol. 34-38.

Meltofte, H. og Fjeldså, J (red.) 1998: Fuglene i Danmark. GEC Gads Forlag.

Møller, A. P. 1984: Metoder til overvågning af fuglelivet i de nordiske lande. Nordisk Ministerråd.

Pihl, S. og Hahlert, J. 2004: Overvågning af ynglefugle. DMU.

Skov- og Naturstyrelsen 2005: Handlingsplan for rød glente i Danmark. Miljøministeriet.

Tilgængelig på: http://www.skovognatur.dk/Udgivelser/2005/roed_glente.htm

Bilag 1:

For Census-område Arbejdsgruppen for Danmarks Rovfugle

Generelt skal man kende sin skove rigtig godt – vide hvor tidligere reder af f.eks. Musvåge, Hvepsevåge og Duehøge har været placeret/fundet, idet Rød Glente nemt kan tage disse i brug, hvis de står tomme. Disse skal indtegnes på kort over skove/områder af den enkelte medarbejder, når de findes.

Alle tidligere ynglesteder for Rød Glente i området indtegnes på kort og redestedet angives på detaljekort med symbol og et nummer. Oplysninger indskrives i skema .

Således har man et arbejdsblad med alle glente-lokaliteter ved hånden. Da det viser sig at Rød Glente ofte vender tilbage som ynglefugl bestemte steder – endda med flere års mellemrum – er man hele tiden fokuseret på disse steder. Selvom man tror man kan huske alle tidligere steder, så fortabes de ofte, på grund af manglende oplevelser for et ynglested. Vejledningen er lavet til Rød Glente, men oplysninger om andre arter er også velkomne til rapportering (rapporteringsark (Excel)).

Andre sjældne og truede ynglende rovfuglearter ønskes alle obs i yngletiden af:

Fiskeørn, Lærkefalk, Havørn, Kongeørn, Blå Kærhøg og Hedehøg (uden for Sønderjylland).

Census-område Kolding-Vejle mm

Census-område Nordjylland

Census-område Vestsjælland 215 km² + sekundært-område (ØST) på 125 km²

Census-område Midtsjælland

Census-område Nordsjælland

Census-område Bornholm

Per Bomholt

Brennerpasset 100

6000 Kolding

Tlf: 7553 6973

E-mail: pb@danmarksrovfugle.dk